UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

16 päivänä tammikuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Tuomioistuimen toimivalta siviili- ja kauppaoikeuden alalla — Asetus (EY) N:o 44/2001 — Tuotevastuu — Jäsenvaltiossa valmistettu tuote, joka on myyty toisessa jäsenvaltiossa — Käsitteen ”paikkakunta, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”, tulkinta — Paikkakunta, missä syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut

Asiassa C-45/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on esittänyt 28.11.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 28.1.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Andreas Kainz

vastaan

Pantherwerke AG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit M. Safjan (esittelevä tuomari) ja J. Malenovský,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Andreas Kainz, edustajanaan Rechtsanwalt K. Kozák,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään A. Posch,

— Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vláčil,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Brighouse, avustajanaan barrister S. Lee,

— Euroopan komissio, asiamiehinään W. Bogensberger ja A.-M. Rouchaud-Joët,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajana on Andreas Kainz, jonka asuinpaikka on Salzburg (Itävalta), ja vastapuolena Pantherwerke AG, jonka kotipaikka on Saksassa, ja joka koskee tuotevastuuseen perustuvaa vahingonkorvauskannetta, jonka Kainz nosti hänelle sellaisella polkupyörällä Saksassa tapahtuneen onnettomuuden johdosta, jonka Pantherwerke AG valmisti tässä jäsenvaltiossa mutta joka hankittiin vähittäismyyjältä Itävallassa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 44/2001

3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 2, 11, 12 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) Eräät tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista koskevien kansallisten sääntöjen väliset erot vaikeuttavat sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Säännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin, ovat välttämättömiä.

– –

(11) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.

(12) Asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi.

– –

(15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. – –”

4 Tämän asetuksen II luvussa olevat 2–31 artikla sisältävät toimivaltasääntöjä.

5 Tämän luvun 1 jakso, jonka otsikko on ”Yleiset säännökset”, sisältää 2 artiklan 1 kohdan, jonka sanamuoto on seuraava:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

6 Mainitun asetuksen samaan jaksoon kuuluvan 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla.”

7 Saman asetuksen 5 artiklan 3 alakohta kuuluu sen II luvun 2 jaksoon, jonka otsikko on ”Erityinen toimivalta”. Siinä säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa:

– –

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua.”

Asetus (EY) N:o 864/2007

8 Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007 (Rooma II) (EUVL L 199, s. 40) johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tämän asetuksen aineellisen soveltamisalan ja säännösten olisi oltava johdonmukaisia [asetuksen N:o 44/2001] ja sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevien säädösten kanssa.”

9 Tämän asetuksen 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Tuotevastuu”, säädetään seuraavaa:

”1. Rajoittamatta sitä, mitä 4 artiklan 2 kohdassa säädetään, tuotteen aiheuttamasta vahingosta johtuvaan sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen sovelletaan:

a) sen maan lakia, jossa vahingonkärsijällä oli asuinpaikkansa vahingon tapahtuessa, jos tuote oli saatettu markkinoille kyseisessä maassa, tai elleivät nämä ehdot täyty;

b) sen maan lakia, josta tuote hankittiin, jos tuote oli saatettu markkinoille kyseisessä maassa, tai elleivät nämäkään ehdot täyty;

c) sen maan lakia, jossa vahinko tapahtui, jos tuote oli saatettu markkinoille kyseisessä maassa.

Kuitenkin sovelletaan sen maan lakia, jossa on vastuulliseksi väitetyn henkilön asuinpaikka, jos hän ei ole voinut kohtuudella ennakoida tuotteen tai samantyyppisen tuotteen saattamista markkinoille siinä maassa, jonka lakia sovelletaan a, b tai c alakohdan nojalla.

2. Jos kaikista tapaukseen liittyvistä seikoista ilmenee, että vahingonkorvausvastuun perustava tapahtuma liittyy 1 kohdassa tarkoitettua maata selvästi läheisemmin johonkin toiseen maahan, sovelletaan tämän toisen maan lakia. Selvästi läheisempi liittymä toiseen maahan voi perustua erityisesti osapuolten väliseen ennestään olemassa olevaan suhteeseen, kuten sopimukseen, joka liittyy läheisesti kyseiseen vahingonkorvausvastuun perustavaan tapahtumaan.”

Direktiivi 85/374/ETY

10 Tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 25.7.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/374/ETY (EYVL L 210, s. 29), sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston 10.5.1999 antamalla direktiivillä 1999/34/EY (EYVL L 141, s. 20), 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on lainsäädännössään säädettävä, että vahinkoa kärsineelle tämän direktiivin mukaan kuuluvat oikeudet vanhentuvat kymmenessä vuodessa päivästä, jona valmistaja laski vahinkoa aiheuttaneen tuotteen liikkeelle, jollei vahinkoa kärsinyt ole tänä aikana nostanut kannetta valmistajaa vastaan.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

11 Pantherwerke AG on yritys, jonka kotipaikka on Saksassa ja joka valmistaa ja myy polkupyöriä. Salzburgissa asuva Kainz osti 3.11.2007 Itävaltaan sijoittautuneelta Funbike GmbH -nimiseltä yhtiöltä polkupyörän, jonka oli valmistanut Pantherwerke AG. Ajellessaan tällä polkupyörällä Saksassa Kainz kaatui 3.7.2009 ja loukkaantui.

12 Kainz vaati Landesgericht Salzburgissa Pantherwerke AG:ltä tuotevastuuseen vedoten 21 200 euron korvausta kuluineen ja korkoineen ja sen toteamista, että tämä yhtiö vastaa onnettomuudesta aiheutuvista tulevista vahingoista. Kainzin mukaan kaatuminen johtui siitä, että haarukan päät irtosivat pyörän haarukasta. Hänen mukaansa Pantherwerke AG vastaa tuotteen valmistajana tästä tuotantovirheestä.

13 Kainz vetoaa toimivallan osalta asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaan. Paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, on Itävallassa, koska pyörä saatettiin siellä markkinoille eli saatettiin siellä kaupallisessa toiminnassa loppukäyttäjän käyttöön.

14 Pantherwerke AG kiistää itävaltalaisten tuomioistuinten kansainvälisen toimivallan. Paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, on sen mukaan Saksassa. Yhtäältä valmistus tapahtui Saksassa ja toisaalta tuotteen lähettämisellä tämän yhtiön kotipaikasta se saatettiin markkinoille tässä jäsenvaltiossa.

15 Kainzin nostamaa kannetta käsitelleet alemmat oikeusasteet katsoivat sekä ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakuasteessa, ettei niillä ole kansainvälistä toimivaltaa.

16 Revisio-valitusta käsittelevä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että on tarpeellista selventää paikkakunnan, missä syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, käsitettä tuotevastuuasiassa.

17 Näissä olosuhteissa Oberster Gerichtshof on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen N:o 44/2001] 5 artiklan 3 alakohdan sanamuotoa ’paikkakun[ta], missä vahinko sattui tai saattaa sattua’, tulkittava tuotevastuuasiassa siten,

a) että paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut (Handlungsort), on valmistajan kotipaikka;

b) että paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut (Handlungsort), on tuotteen markkinoille saattamisen paikkakunta;

c) että paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut (Handlungsort), on paikkakunta, missä käyttäjä hankki tuotteen?

2) Jos [ensimmäisen kysymyksen b alakohtaan] vastataan myöntävästi:

a) Onko tuote saatettu markkinoille silloin, kun se siirretään pois valmistajan toteuttamasta valmistusprosessista ja kun se siirtyy myyntiprosessiin, jossa sitä tarjotaan yleisölle valmiina käyttöä tai kulutusta varten?

b) Onko tuote saatettu markkinoille silloin, kun sitä kaupataan järjestelmällisesti loppukuluttajille?"

Ennakkoratkaisukysymykset

18 Ennakkoratkaisukysymyksillään, jotka on syytä tutkia yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, kuinka asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava valmistajan tuotevastuuseen perustuvan korvausvastuun osalta, kun määritellään paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut.

19 Jotta tähän kysymykseen voitaisiin vastata, on heti aluksi huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 44/2001 säännöksiä on tulkittava itsenäisesti käyttäen perustana sen järjestelmää ja tavoitteita (ks. mm. asia C-189/08, Zuid-Chemie, tuomio 16.7.2009, Kok., s. I-6917, 17 kohta ja asia C-170/12, Pinckney, tuomio 3.10.2013, 23 kohta).

20 Tämän jälkeen on täsmennettävä, että vaikka asetuksen N:o 864/2007 johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta ilmenee, että unionin lainsäätäjä on pyrkinyt varmistamaan yhtäältä asetuksen N:o 44/2001 ja toisaalta asetuksen N:o 864/2007 aineellisen soveltamisalan ja säännösten välisen johdonmukaisuuden, tästä ei kuitenkaan seuraa, että asetuksen N:o 44/2001 säännöksiä pitäisi näin ollen tulkita asetuksen N:o 864/2007 säännösten valossa. Tavoiteltu johdonmukaisuus ei saa missään tapauksessa johtaa siihen, että asetuksen N:o 44/2001 säännöksille annetaan sen järjestelmälle ja tavoitteille vieras tulkinta.

21 Tästä on huomattava, että asetuksen N:o 44/2001 II luvun säännöksissä säädetty yleinen toimivaltaa koskeva järjestelmä perustuu sen 2 artiklan 1 kohdassa ilmaistuun yleiseen sääntöön, jonka mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin jäsenvaltiossa, nostetaan osapuolten kansalaisuudesta riippumatta tämän kotivaltion tuomioistuimessa. Asetuksen N:o 44/2001 II luvun 2 jakson säännöksissä säädetään vain tästä vastaajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaa koskevasta pääsäännöstä tehtävänä poikkeuksena joistakin erityisistä toimivaltasäännöistä, joihin tämän asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan toimivaltasääntö kuuluu (asia C-147/12, ÖFAB, tuomio 18.7.2013, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

22 Näitä sääntöjä erityisestä toimivallasta on tulkittava suppeasti eikä niiden voida tulkita koskevan muita kuin kyseisessä asetuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita (em. asia ÖFAB, tuomion 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun paikkakunta, jolla on tehty teko, joka mahdollisesti synnyttää sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun, ja paikkakunta, jolla tämä teko on aiheuttanut vahingon, eivät ole samat, asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa oleva ilmaus "paikkakunta, missä vahinko sattui", on kuitenkin ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan yhtä hyvin vahingon ilmenemispaikkaa kuin paikkaa, missä tämän vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, joten vastaajaa vastaan voidaan kantajan valinnan mukaan nostaa kanne jommankumman paikkakunnan tuomioistuimessa (ks. mm. em. asia Zuid-Chemie, tuomion 23 kohta ja em. asia Pinckney, tuomion 26 kohta).

24 Koska liittymän yksilöinnin on mahdollistettava sellaisen tuomioistuimen toimivallan vahvistaminen, joka on objektiivisesti katsoen parhaassa asemassa arvioimaan, täyttyvätkö oikeuteen haastetun henkilön vahingonkorvausvastuun edellytykset, asia voidaan pätevästi saattaa vain sen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jonka toimialueella sijaitsee asian kannalta merkityksellinen liittymä (ks. em. asia Pinckney, tuomion 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa pääasiassa on riidatonta, että kyseinen tuomioistuin tiedustelee pelkästään paikkakunnan, jossa syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, määritelmää.

26 Unionin tuomioistuin on jo tältä osin täsmentänyt, että tämä paikkakunta on tuotevastuun tapauksessa se paikkakunta, jossa itse tuotetta vahingoittanut teko tapahtui (ks. vastaavasti em. asia Zuid-Chemie, tuomion 27 kohta). Lähtökohtaisesti tämä teko tapahtuu sillä paikkakunnalla, jossa kyseinen tuote on valmistettu.

27 Koska paikkakunnan, jossa itse tuotetta vahingoittanut teko tapahtui, läheisyys helpottaa erityisesti sieltä mahdollisesti saatavien, tuotteen viallisuuden osoittavien todisteiden vuoksi prosessin asianmukaista järjestämistä ja näin ollen hyvää lainkäyttöä, toimivallan antaminen tuomioistuimelle, jonka toimialueella tämä paikka sijaitsee, noudattaa asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa säädetyn erityisen toimivallan tavoitetta eli riita-asian ja sen paikkakunnan tuomioistuimen, missä vahinko sattui, välisen erityisen läheisen liittymän olemassaoloa (ks. vastaavasti em. asia Zuid-Chemie, tuomion 24 kohta ja em. asia Pinckney, tuomion 27 kohta).

28 Toimivallan antaminen kyseisen tuotteen valmistuspaikkakunnan tuomioistuimelle on lisäksi tuomioistuimen toimivaltasääntöjen ennustettavuuden vaatimuksen mukaista sikäli kuin sekä vastaajana oleva valmistaja että kantaja, joka on kärsinyt vahinkoa, voivat kohtuudella ennakoida, että tämä tuomioistuin voisi parhaiten ratkaista riidan, joka koskee muun muassa mainitun tuotteen viallisuuden toteamista.

29 Näin ollen on todettava, että valmistajan tuotevastuuseen perustuvan korvausvastuun osalta paikkakunta, missä syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, on kyseisen tuotteen valmistuspaikka.

30 Lopuksi on todettava, ettei Kainzin väite, jonka mukaan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan erityisen toimivallan tulkinnassa pitäisi ottaa huomioon hyvän oikeudenkäytön turvaamisen lisäksi vahinkoa kärsineen etu antamalla hänelle oikeus nostaa kanne sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa hänellä on kotipaikka, voi menestyä.

31 Sen lisäksi, että unionin tuomioistuin on jo todennut, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa ei pyritä nimenomaisesti antamaan heikommalle osapuolelle vahvempaa suojaa (ks. vastaavasti asia C-133/11, Folien Fischer ja Fofitec, tuomio 25.10.2012, 46 kohta), on vielä huomattava, ettei myöskään Kainzin kannattama tulkinta, jonka mukaan paikkakunta, missä syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, on paikkakunta, missä kyseinen tuote luovutettiin loppukuluttajalle tai jälleenmyyjälle, takaisi sitä, että mainittu kuluttaja voisi kaikissa tilanteissa nostaa kanteen kotipaikkakuntansa tuomioistuimessa, koska ensiksi mainittu paikkakunta voi sijaita muualla ja jopa toisessa maassa.

32 Joka tapauksessa se, ettei asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan tulkinnassa käytettäviä objektiivisia arviointiperusteita soveltamalla mahdollisesti voida vahvistaa kantajan kotipaikan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa, on tämän tuomion 21 kohdassa mainitun vastaajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaa koskevan pääsäännön mukaista.

33 Edellä esitetyn perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että valmistajan tuotevastuuseen perustuvan korvausvastuun osalta paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, on kyseisen tuotteen valmistuspaikka.

Oikeudenkäyntikulut

34 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen
(EY) N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että valmistajan tuotevastuuseen perustuvan korvausvastuun osalta paikkakunta, missä vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, on kyseisen tuotteen valmistuspaikka.

Allekirjoitukset